

No.19 Augustus 1999

Het Knoope

Knauwertje

Van De Redactie

Wie was Jan Vervaart die in *Het Brabantse Nieuwsblad* [za 22-11-1997] zo stoutmoedig beweerde dat ie al 35 jaar lang knopen bond en nog nooit iemand met dezelfde hobby was tegen gekomen? Wie was Jan Rovers van de Hogere Zeevaartschool in Amsterdam, die in 1978 als een bok op de Hunter Bend haverkist sprong? In deze KK is er een artikel over hem dat ik al bijna 20 jaar in mijn verzameling heb, maar nou wordt het me toch echt teveel. Waar zitten al die anonieme knopers?? Waaruit bestaat de knopelary in den lage landen? Wie maakt er zich schuldig aan dat geflikflooi met een touwtje?

Je kunt wel stellen dat de Weertse Expo van Willy Willaert de knopenzooibrei aardig aan de kook brengt. Men heeft de knoop-expo-bug flink te pakken hier in het nederlandstalige deel van knopenland. Zo is Douwe Jan de Jong nota bene bezig om in Sneek een volwaardige opvolger-expo te regelen ergens in een volgende eeuw! Je kunt niet zeggen dat, als je alle knopenleggers bijeenkomsten afreist, dat je nix van de Lage Landen voorgeschoteld krijgt! Zo is er Terschelling van het najaar. Á propos, Ineke de Kok laat weten dat op 13 november er een hele Zaterdag naar de knopelary gaat. Samen met Gerard Ruyg van het 75-jarige Klaas Knop Fonds is die datum geprikt. Houdt die dag vrij en kom ook naar het mooiste waddeneiland van Nederland!

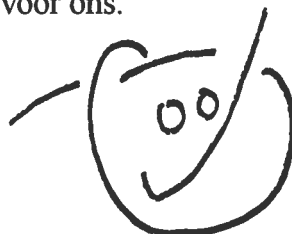
Je zult het de laatste tijd niet hebben kunnen missen. Alle mooie jonge meiden dragen ze. De zogenaamde *Not Guilty tattoo bands*. Ze zijn van hardstikke flinterdun donkerzwart synthetisch monofilament en te verkrijgen voor fl.5,95 bij de warenhuizen van o.a. V&D. Hoe worden ze gemaakt? *Simplicity themselves*, maar meestal wel hardstikke mooi ontwerpen... vooral die hele brede. T'is de eenvoud ervan, denkik. Ach wat anders kan een simpele ziel zoals mij er nou van vinden? Iemand die zin heeft om voor een volgende KK die dingen te beschrijven???

Overigens, over KK gesproken. Het doodle-tje op de voorpagina van deze KK is afkomstig van de Amerikaanse kunstenaar Gerry Moore. Jij zet een kras op papier en hij tekent er iets uit. Bij mij werd het dus *I'm a frayed knot!* in New Bedford in 1997. Een hele tijd geleden vlogen twee duitse genealogen elkaar onliefdevol in de haren. Ze maakten elkaar met de pen uit voor rotte vis. Dat alles vanwege de Liefdesknoop. In deze en de komende twee edities van *Het Knooeknauwertje* hebben we vertalingen van hun geschrijf. Oja, genealogen zijn lieden die zich met familie stamboom onderzoek bezig houden. Toestemming krijgen voor herdruk van hun artikelen was wat moeilijk, want de copyright holders zijn niet te achterhalen. Nouja, op de bonne fooi dan maar. Verder ditmaal een warm welkom aan Eric van der Himst uit Delft en R. Vinck uit Antwerpen. Ander nieuws is dat Tom Hall verhuisd is. Wil je hem schrijven. Zijn nieuwe adres is: P.O Box 27 Lone Tree Wyoming 82936 United States of America. Heinz Prohaska was in het weekend van 17 juli uit de eeuwige sneeuwige toppen der Oostenrijkse Alpen neergedaald om de Weertse Knoop Expo met een bezoek te vereren. Volgend jaar zomer, zo gaat het gerucht, wordt er in Los Angelos een echt ongelooflijk hele grote knopenleggers bijeenkomst gehouden. Ik denk niet dat ik dan ga, want ik ben dan net een maandje of zo ervoor op huwelijksreis in Hawaii, dus in mijn geval is echt *of* het een.... *of* het ander.... Ik knoop wel wat op Waikiki Beach. Ennuh voor de vlechtfanaten onder ons heeft Ron Edwards van de Australian Whipmakers Association een nogal commerciële internetsite geopend. Ik ga de website URL hier niet geven, want hij adverteert ook niet voor ons.

Toch? Niet dan? Koekepan.

Hé, knoop ze joh!

Peter.

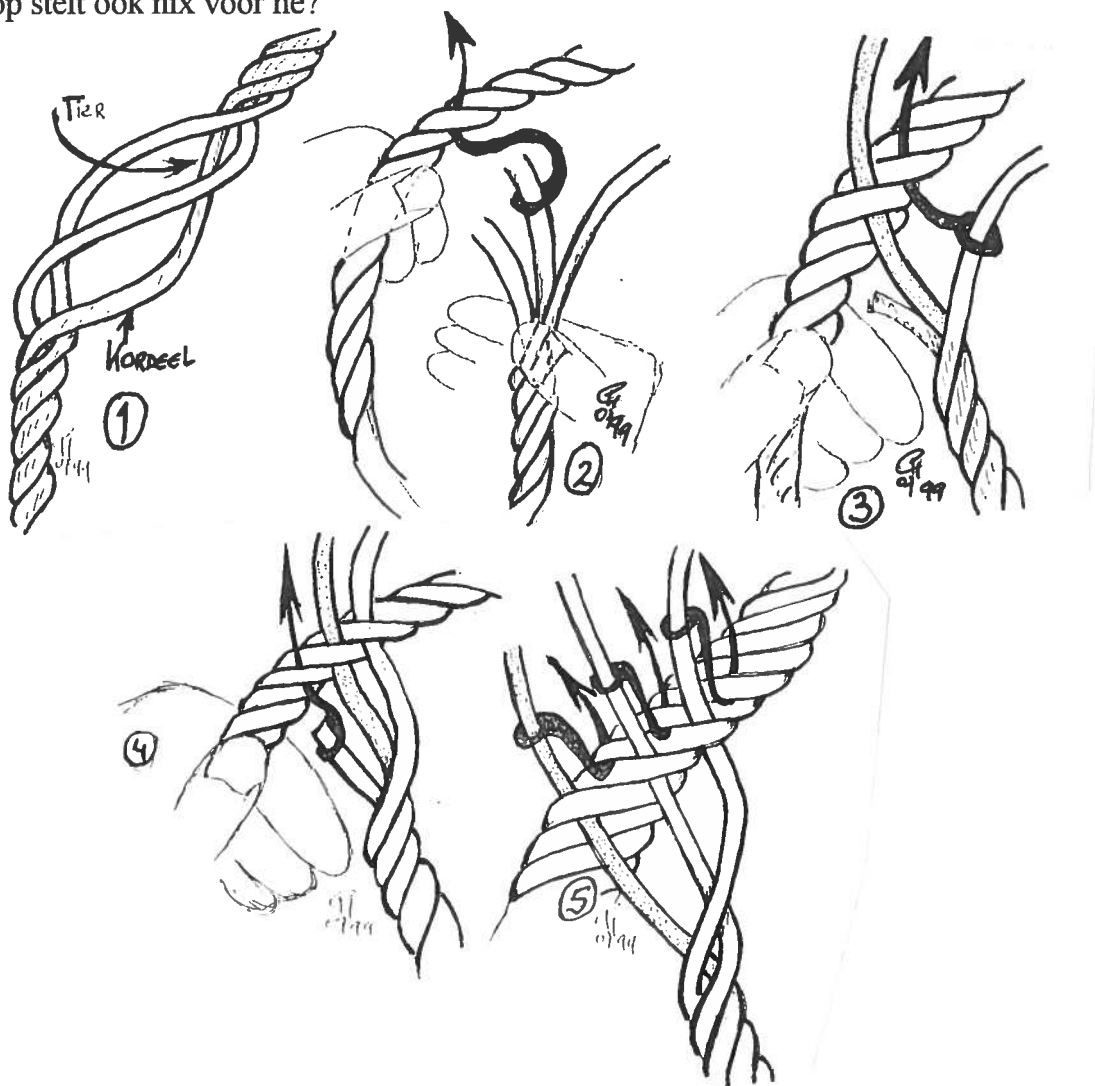
De Kinder Knoop Pagina

Een Oogsplits (in 3 strengs touwwerk)

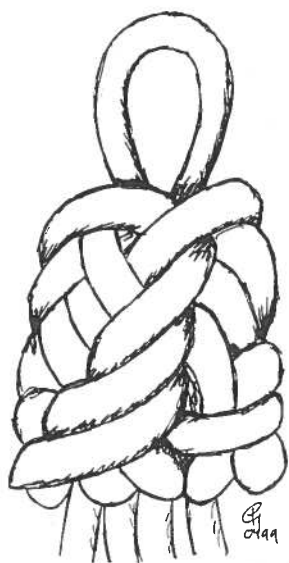
Tot dusverre hebben we op deze kinderknooppagina knoopjes ontmoet die je met een of twee touwtjes kon maken. Soms vindt je echter wel eens knopen die "in het touw" gemaakt zijn. Zulke kronkels worden vaak "splitsen" genoemd. Je splijt bij wijze van spreke het touw en splitst er de kordelen tussen door. Zulke splitsen kun je beschouwen als veel-strengige knopen. Een van de meest voorkomende is de Oogsplits. Om die te maken moet je een 3-strengs stukje touw hebben.

Het begin is heel simpel. Pak je touw vast en draai het een stuk open. Uit iedere tier moet nu precies een streng komen en precies een streng ingaan (Fig. 1).

Draai je stukje touw over een lengte van ongeveer 30 cm open. Pas op dat de kordelen niet helemaal uit gaan rafelen. Houdt de tamp met uitgedraaide einden in je rechterhand en het staande part in je linkerhand. Zet de drie strenggen goed met je rechterduim vast. Neem de middelste streng en steek die onder een willekeurige kordeel naar links toe weg (Fig. 2). Neem nu de bovenste rechterstreng en steek die naar links weg in de tier waaruit je eerste streng komt (Fig. 3). Steek de laatste van de rechterstrengen zoals in Fig. 4 aangegeven. Je hebt nu het begin van je splits. Nu steek je iedere streng over 1 onder 1 weg (Fig. 5). Nou, dat veel-strengen geknoop stelt ook nix voor hè?

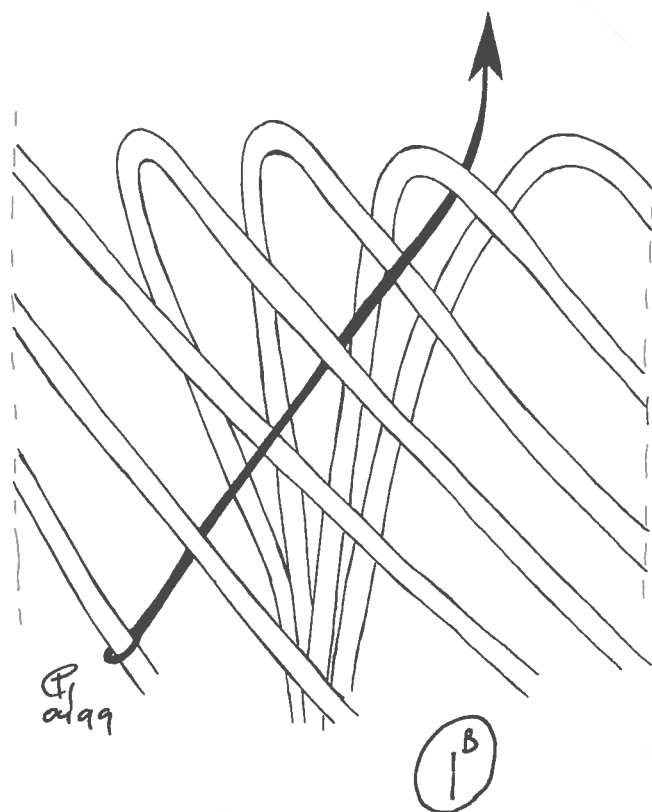
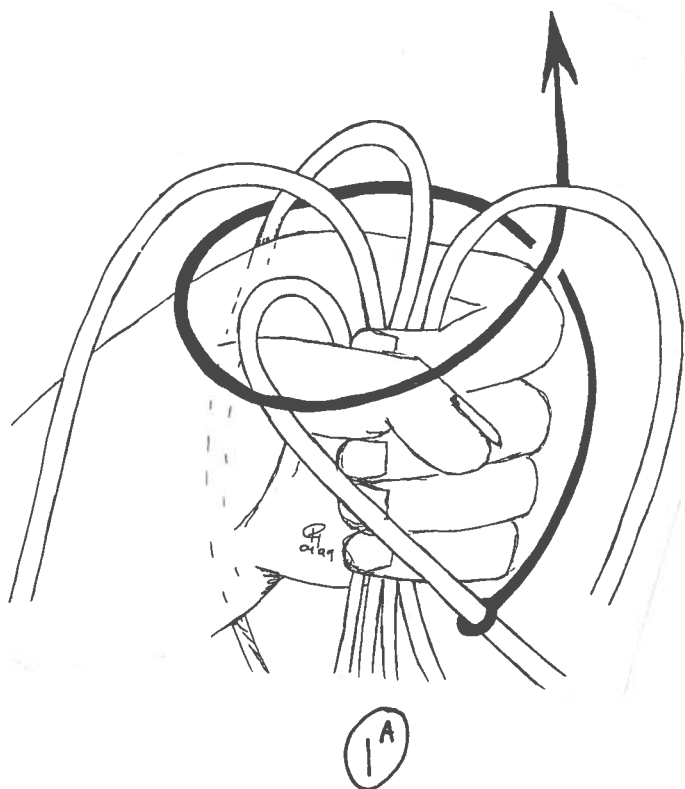

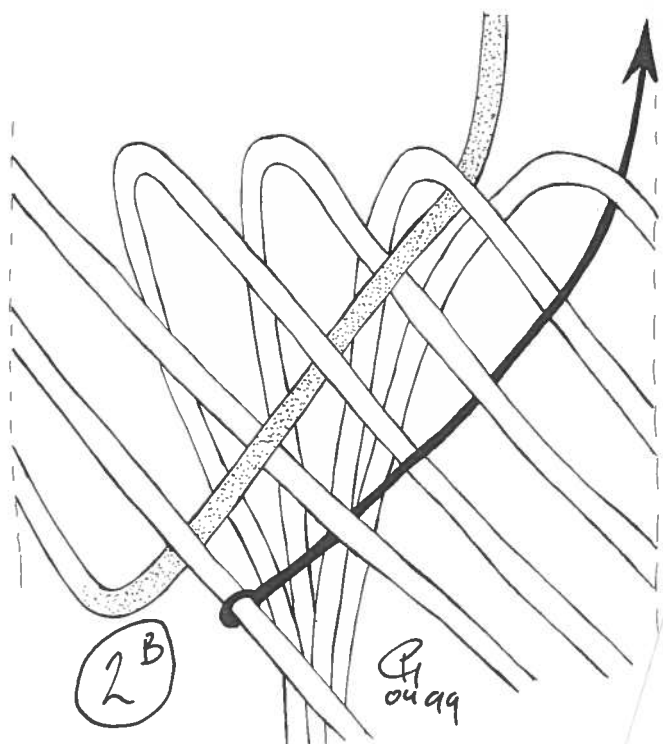
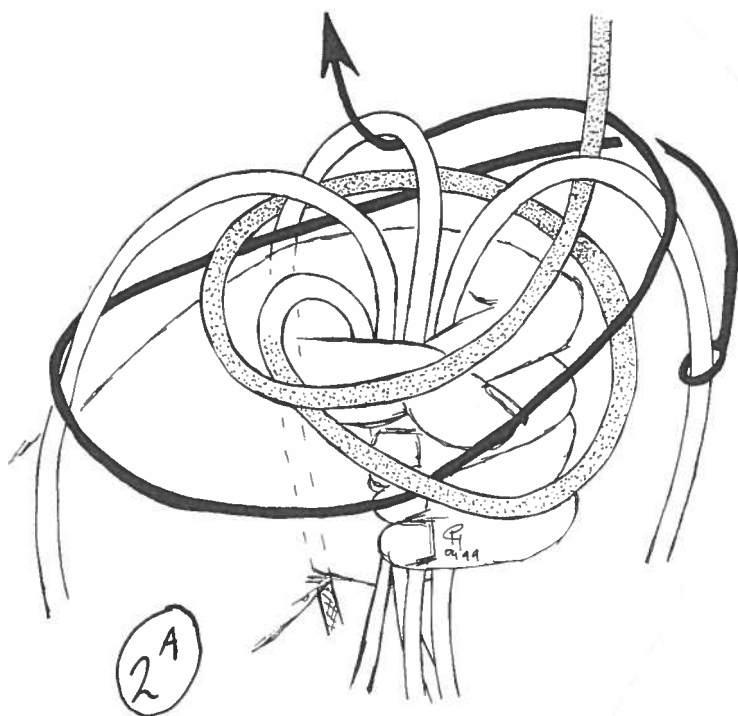
De Ellen Knoop Willy Willaert (Bornem)

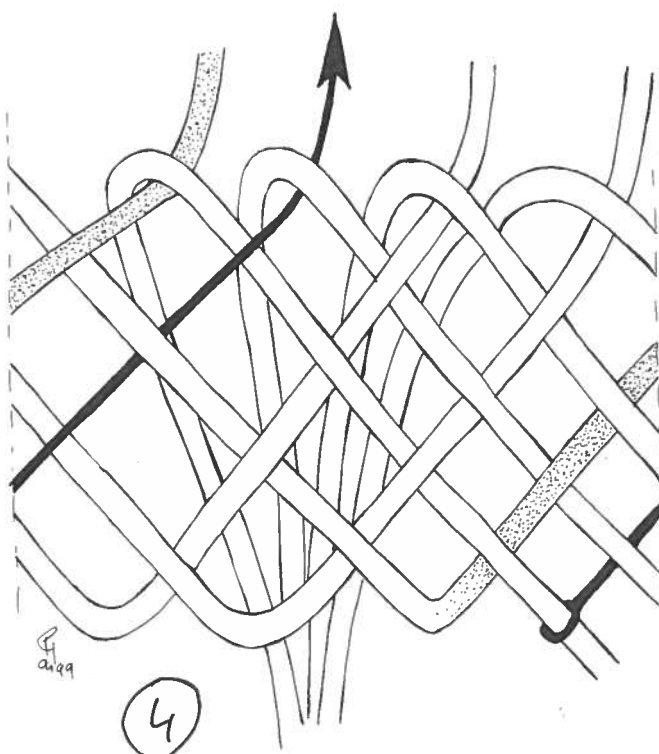
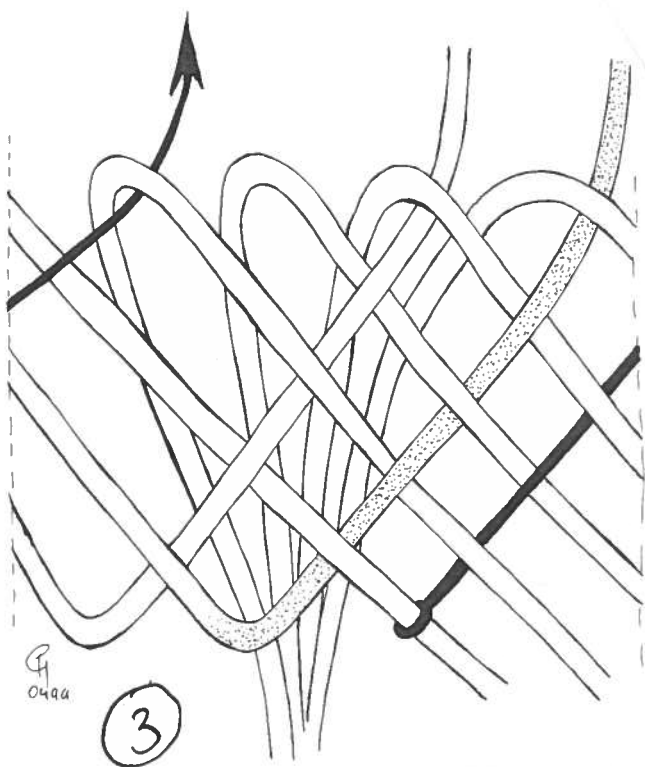
In KK14 stond Tom Hall's artikel over zijn Rozenknoop Knoop [blzn.24-25]. Hij beschrijft hoe je met 4 strengen vanuit een Diamant Knoop naar de Sennit Rose Knot kunt komen. Ik was met die knoop aan het experimenteren toen er een knoop ontstond die ik graag de Ellen Knoop wil noemen, naar mijn zus. Het is een rijgecodeerde structuur dat op een 11-partig raster past. Het aantal bochten hangt af van het strengental waarmee je begint. Als je zoals hieronder met 4 strengen begint, dan krijg je 8 bochten. Met andere woorden; het bochtental wordt tweemaal het strengental. De konstruktie resulteert in een markante getordeerde knoop. Er zit een rechtshandige spiraal op ~~de~~ konische vorm.

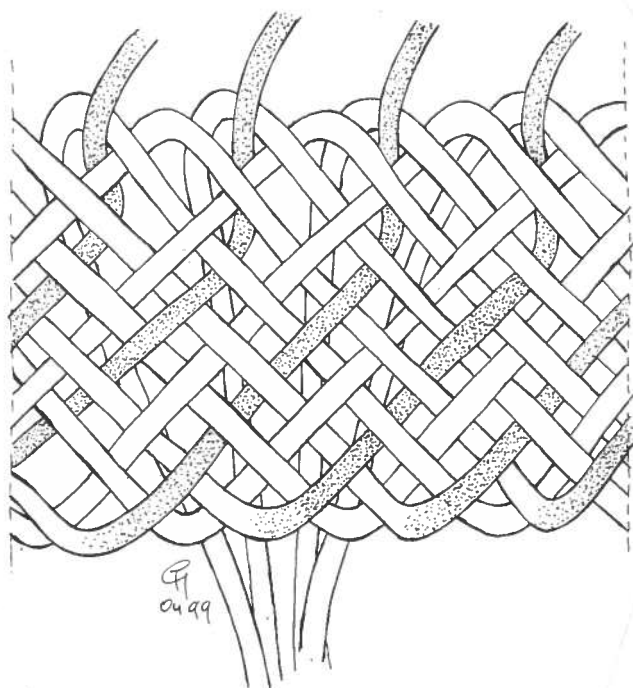
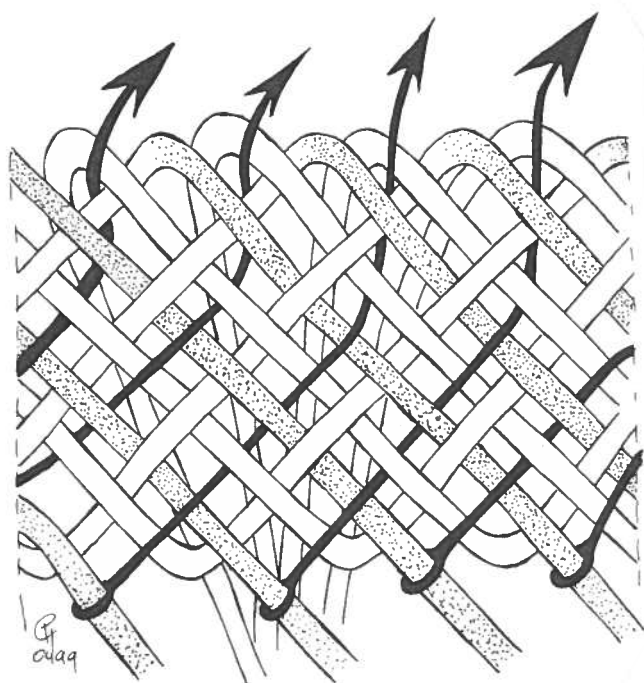
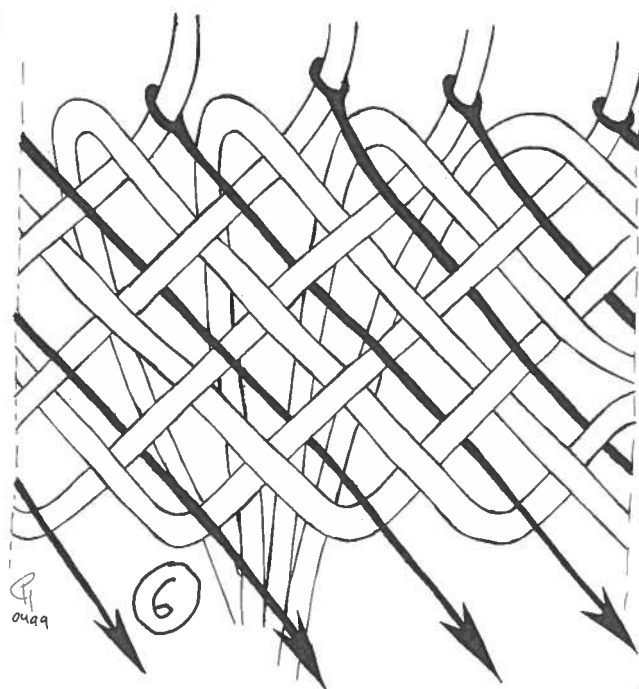
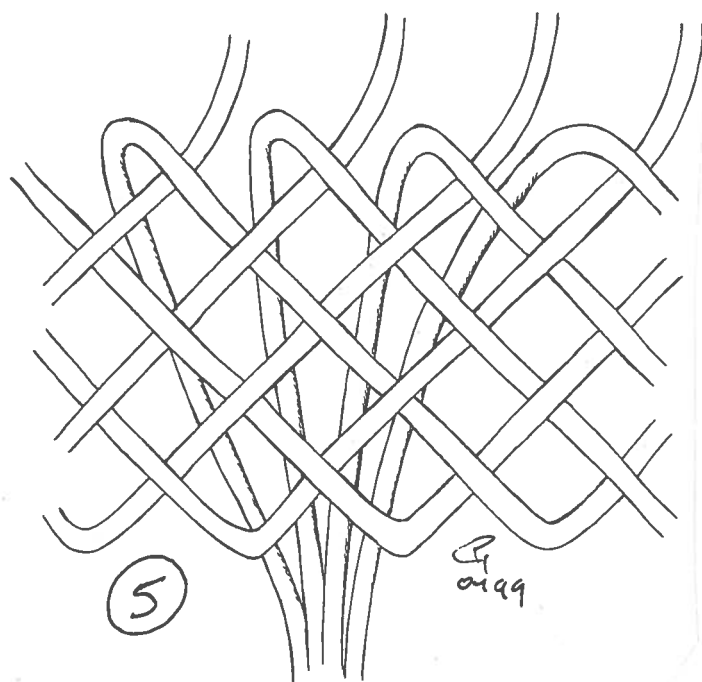
Om de knoop te beginnen neem je je vier strengen zoals in fig.1A. Laat een willekeurige streng U1O1U1O1U1 gaan. Deze aktie wordt in het beginnende rasterdiagram van Fig1.B getoond. Laat vervolgens elke streng hetzelfde doen. In Figs.2A en 2B is dit voor de tweede streng weergegeven.

In Figuren 3 en 4 zie je hoe de overige twee strengen moeten lopen. De eerste tussenfase is in Fig. 5 weergegeven. Op deze casa gekodeerde knoop gaan we een 2-pass rijkodering aanbrengen. Dit wordt in Figuren 6-8 getoond.

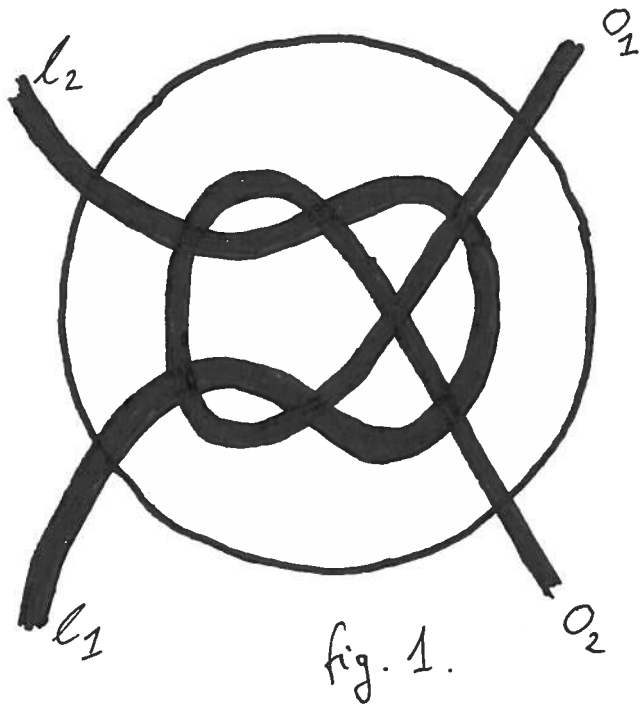

De Schoot Steek en zijn vriendjes

De Schoot Steek. Wie kent hem niet? Momenteel is de oudste bekende echte knoop een Schoot Steek (structuur). Het ding is ongeveer 10.000 jaar geleden geknoopt en zo'n 100 jaar geleden opgegegraven in Antrea in het huidige Finland [4]. Er zijn daar nog oudere knoopafdrukken op mesolithisch aardewerk gevonden, maar de geleerden zijn het er nog niet over eens of het nou wel of geen afdrukken van de Schoot Steek structuur zijn [5] [6], [7]. In ieder geval is de Schoot Steek een oud dingetje. Sterker nog. Het is een konstruktie die veel voorkomt. Lees je de werken van Lehman [2] dan vindt je over de hele wereld heen referenties naar het gebruik ervan. Niet alleen al duizenden jaren in de visserij zoals Brandt [1] en MacLaren [3] je kunnen vertellen, maar vooral bij "primitieve" stammen die nog in de bush wonen.

De Schoot Steek structuur (SSS)

De Schoot Steek Structuur is waarschijnlijk zo populair vanwege zijn enkele eenvoud. Nouja, wat heet eenvoud? Het dingetje bestaat meestal uit twee touwtjes die op een nogal erg oningewikkelde wijze in elkaar grijpen. Mechanisch bezien is het een merakel dat het werkt, maar afgezien daarvan. De problemen beginnen echter al als je gaat kijken naar die twee componenten. Er is een **lus** en een **oogje**. De lus kent twee einden (l_1 en l_2), waarvan meestal een werkende- en een staande part, maar dat is geen bindende noodzakelijkheid. Het oogje kent ook twee einden (o_1 en o_2), maar heeft daarnaast nog een oriëntering (links- of rechtsdraaiende spiraal (L of R)). Hiernaast zie je in een schaduw van de SSS hoe we de tampjes zullen noemen.

De verbindingsteken n.a.v de Schoot Steek structuur

Als je de SSS als een verbindingstek wil beschouwen, moet je uit l_1 en l_2 precies één staande part kiezen. Evenzo uit o_1 en o_2 . Daarnaast moet het oogje een oriëntering hebben. Het zal je dan ook wel niet verbazen dat deze drie parameters aanleiding geven tot 8 verschillende "Schoot Steken" (Fig.2), want 2^3 is immers ongeveer gelijk aan 8. Hoe die verschillende knopen te onderscheiden? Tjah, naamgeving is in de knoopwereld het eeuwige ondergeschoven kindje, dus zit je nou met de gebakken knoopjes. In de Engelse knoopliteratuur wil men nog wel eens een *Direct* of een *Oblique* bijvoeglijk naamwoord gebruiken om een onderscheid te maken wat betreft de placering van de tampjes, maar dat lost het oriënteringsprobleem niet op. (Direct betekent hier dat beide tampjes aan dezelfde kant van de knoop liggen. Oblique dat ze aan verschillende kanten liggen. Maakt feitelijk allemaal niets uit, want te vertalen is het toch niet!)

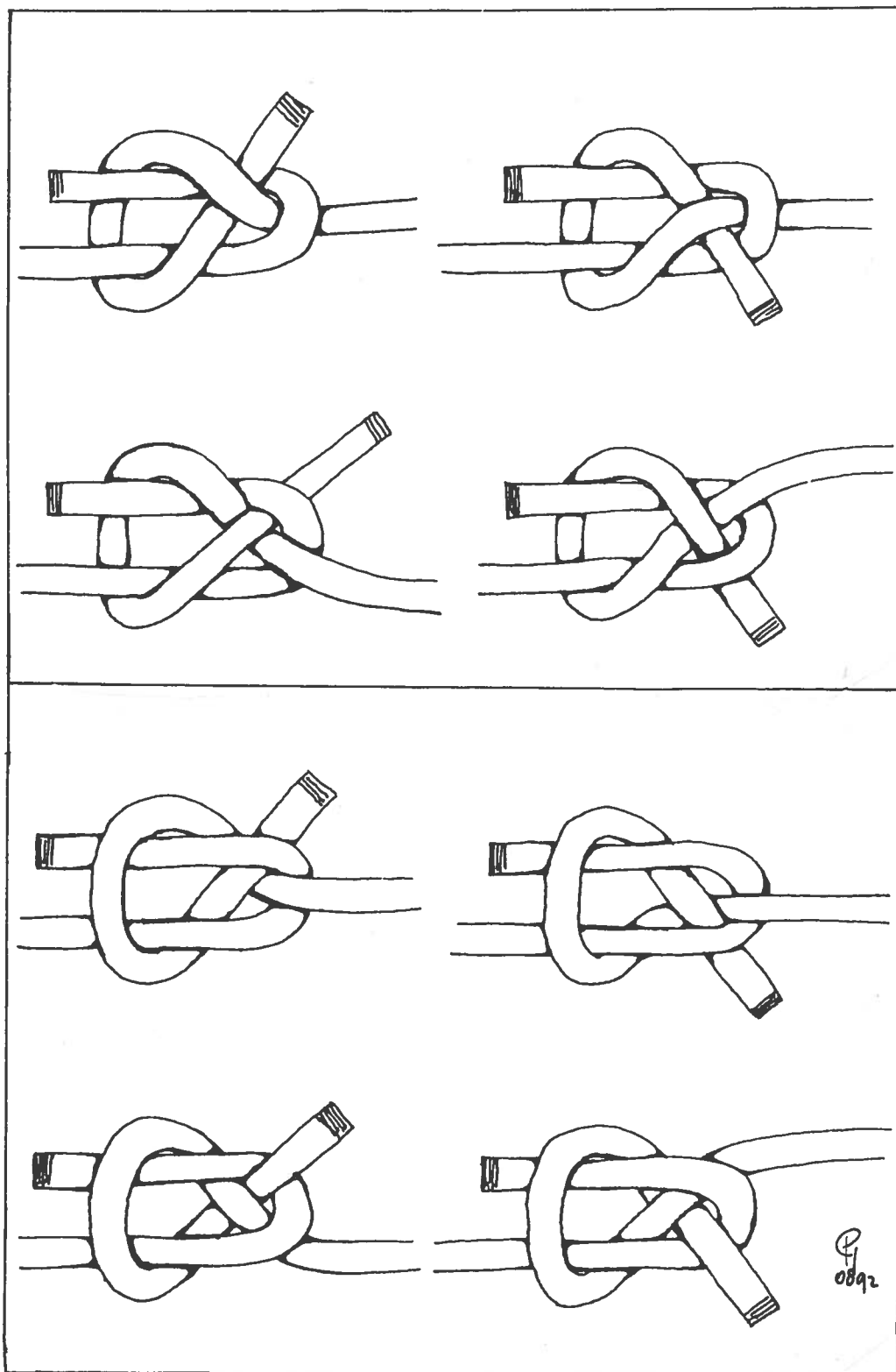

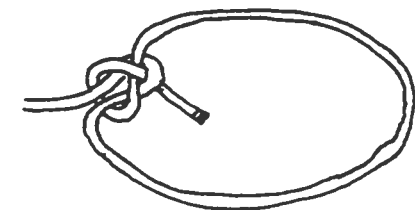
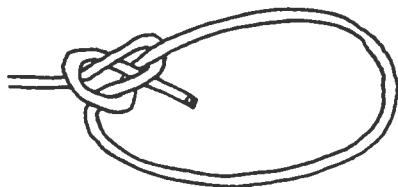
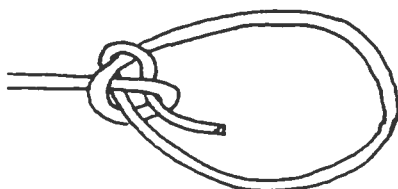
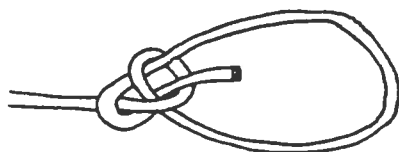
fig. 2

De Lussteken n.a.v. de Schoot Steek structuur

De SSS levert voor een Lussteek meer problemen op. Je hebt naast je oog-oriëntering een verbindingsprobleem. Welke tampjes ga je doorlussen om een lus te vormen? In het kort heb je 4 parameters die elk een van twee waarden aan kunnen nemen. In het kort krijg je dus $2^4 = 16$ verschillende Paalsteken. Ze staan op de volgende pagina (Fig 3).

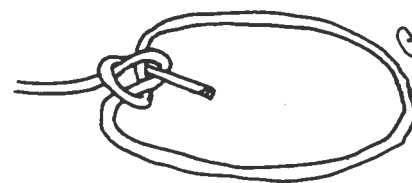
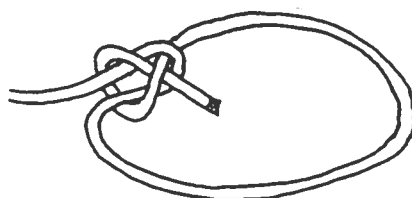
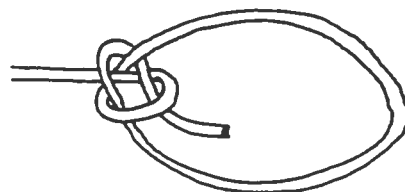
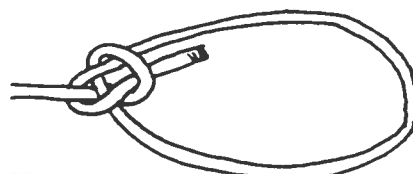
The Inside LH Goosenecked Bowlines

③

Bad Boas
BowlineBad
BowlineBoas
Bowline

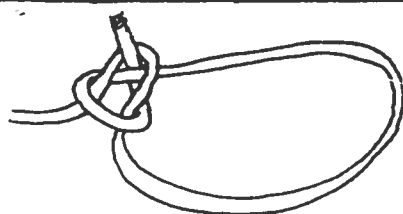
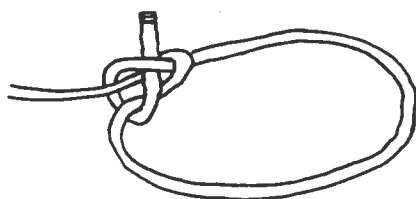
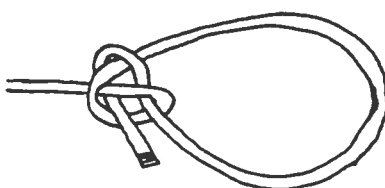
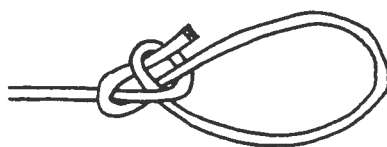
Bowline

The Inside RH Goosenecked Bowlines

G_{08q2}
Bad Boas
BowlineBad
BowlineBoas
Bowline

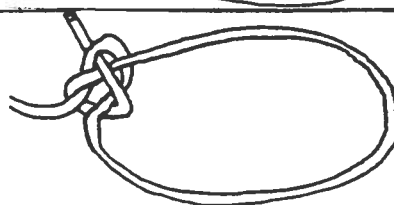
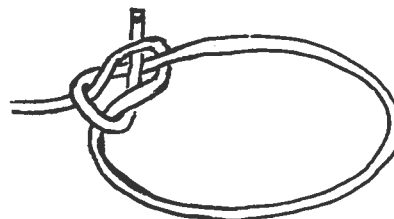
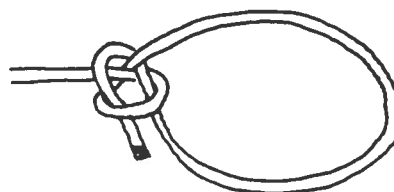
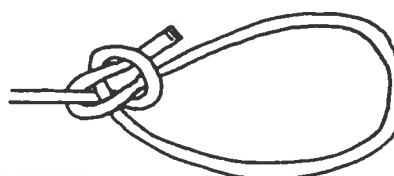
Bowline

The Outside LH Goosenecked Bowlines

Bad Boas
BowlineBad
BowlineBoas
Bowline

Bowline

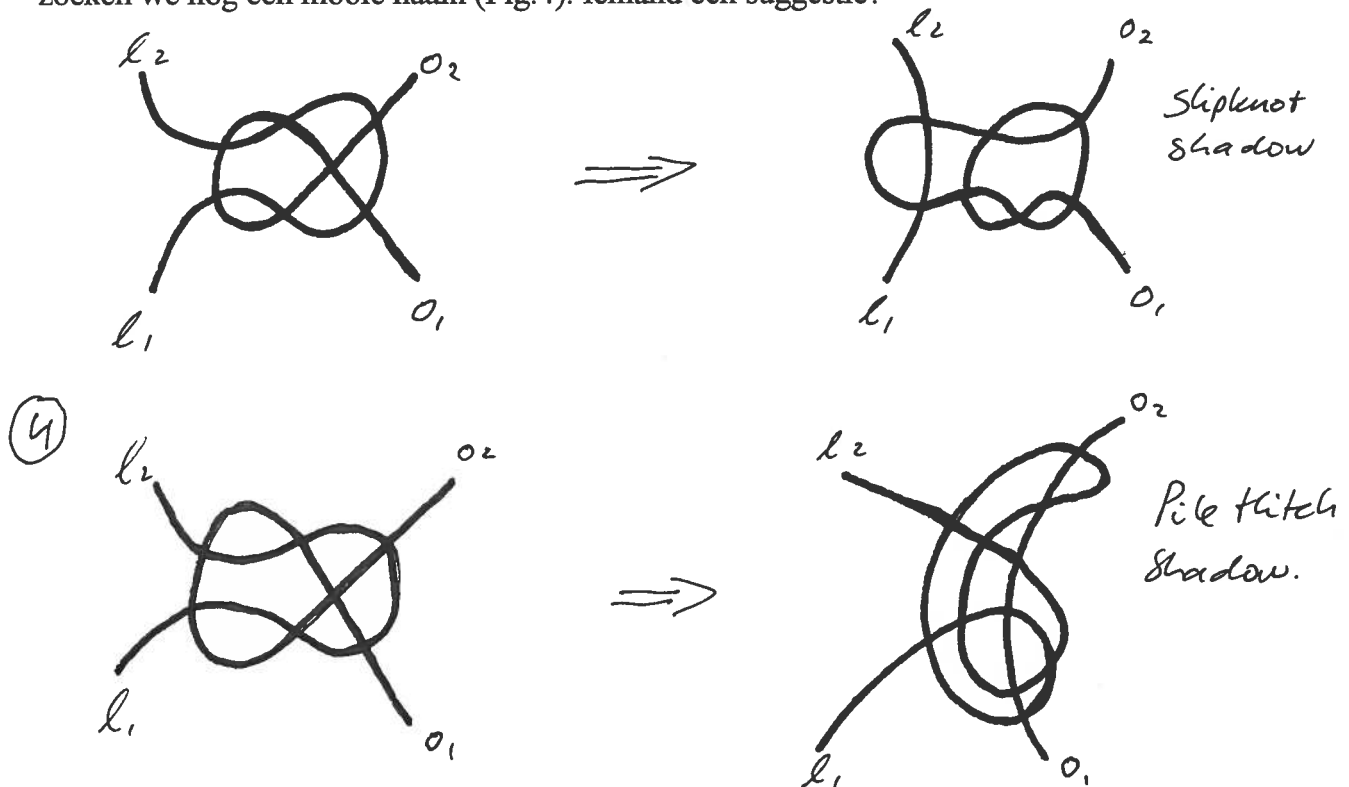
The Outside RH Goosenecked Bowlines

Bad Boas
BowlineBad
BowlineBoas
Bowline

Bowline

De Verankeringssteken n.a.v. de Schoot Steek structuur

Door gelijktijdig aan l_1 en l_2 , danwel gelijktijdig aan o_1 en o_2 , te trekken kun je door kapseizen een verbindingstek produceren. Die ene is natuurlijk gewoon een Slip Steek (Fig.4). Weet je nu ook meteen waarom je toch Paalsteken kunt maken via Slip Steken. Nog wel even uitzoeken welke natuurlijk! Die andere verankeringsstek heet in het Engels *Pile Hitch*. In het Nederlands zoeken we nog een mooie naam (Fig.4). Iemand een suggestie?

Rond 1986 heb ik met een zekere John Smith een briefwisseling gehad over de Schoot Steek. Volgens hem was het *de* knoop die men zou moeten aanbevelen, als men slechts een knoop mocht aan bevelen. Hij noemde een stuk of 20 redenen waarom de Schoot Steek volgens hem zo geweldig is. Ik kan het alleen met hem eens zijn, want er is volgens mij de afgelopen 10.000 jaar in dat opzicht nog niets veranderd!

Bibliografie

- [1] Andras von **Brandt**: Vor- und früh geschichtliches Netzwerk. *Protok. Fischerei Tech*, Vol.12, pp109-128, 1970.
- [2] J. **Lehman**: *Systematik und Geographischen Verbreitung der Geflechtsarten*. Abh. u. Ber. d. k. Zool. u Antr. Ethn. Mu. zu Dresden Bd XI, Nr.3, Leipzig 1907.
- [3] P.I.R **MacLaren**: Netting Knots and Needles, *Man*, Vol.105, pp85-89, 1955.
- [4] Sakari **Pälsi**: Ein Steinzeitlicher Moorfund, *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja*, Vol.28, No.2, pp1-19, Helsinki 1920.
- [5] Sakai **Pälsi**: Kalastuksesta suomessa kivikaudella, *Aiki*, pp539-546, Helsinki 1912.
- [6] J.P **Taavitsainen** en M.**Huurre**: *The Net discovery of Antrea*. National Board of Antiquities, Department of Archaeology. Helsinki.
- [7] J.P **Taavitsainen**: correspondentie met de schrijver 1989.

Een Weert Vol Knopen

(Voor Hen die Weert (nog steeds) niet gehaald hebben)

Achter in het voormalige schoollokaal van de Weertse lagere school, maar tegenwoordig_café, lag een berg touwwerk. Een fraai bont gekleurde cacafonie van wilde kleuren. Zeker een meter of wat hoog en een ton of wat in gewicht! Allemaal gekregen van de lieve sint. Nouja, volgens d'n Willy dan. Die lieve sint bleek een van zijn sponsors: Van Houten Koorden uit Bornem. Geen reden dus om de waardeloze smoes op te hangen dat je niks kon laten zien, omdat je je materialen vergeten was. Daar was goed voor gezorgd. Iedereen kreeg de invitatie om een ding (of wat) te knopen om in een vervolg expositie tentoon te stellen. Binnen de kortste keren was het daar dus een veritabel knoepfestijn. Zelfs ik heb ditmaal een Turks Knoopje geprobeerd.....

Wie waren er eigenlijk op die unieke knoopdag in het Belgische Klein Brabant? Teveel om op te noemen. Maar degenen die ik me nog levendig kan herrineren waren: Ineke de Kok en Bram Plokker, Jan Hoefnagel, Wout en Pie Bezemer, Ronnie en Connie Wouters, Willy Willaert (tuurlijk), Rachel Hardy, Faust Nijhuis, Ria en Henk Luiten en ikke. Er zullen er vast nog veel meer geweest zijn. We hadden een nogal erg lange lunch pauze ingebakken in het restaurantje om de hoek. Later pas bleek dat er mensen waren komen kijken toen iedereen weg was, zo ook Douwe Jan de Jong. Die had er met zijn hele familie uit Horst een dagje België van gemaakt. Maar ja, we waren nu eenmaal zo druk in de weer met Jan Hoefnagel's onafscheidelijke knopenkoord. Dan loopt het geklets over knopen snel uit de hand zodat we de tijd helemaal uit het oog verloren hadden.

Wat was er ditmaal allemaal te zien? Tjah, ik kan zoals gewoonlijk, natuurlijk alleen maar weer voor mezelf spreken wat er die dag allemaal te zien en doen was. Jan H. stond braaf touw te slaan. Voor Dan Callahan uit Alaska had ik een ruilhandel-standplaats opgeslagen. Zoals je vast nog wel weet uit het voorwoord van KK13 wilde Dan wat van zijn mooie knoopseltjes ruilen voor knoopwerk uit de Lage Landen. Dat is deels gelukt. Van Rachel Hardy kreeg hij een fantasie bekleding voor een kurk. Sorry hoor, maar ik kan het nu eenmaal niet anders beschrijven! Ga anders zelf eens in Weert kijken, want er ligt daar nog een exemplaar. Die wordt namelijk tentoongesteld. Ineke de Kok en Ronnie Wouters hebben ook een creatief knoopsel geruild. Als het goed is zijn die binnenkort te zien in het Virtuele Electronische Knopen Museum van Dan Callahan op internet [<http://www.geocities.com/SoHo/Lofts/5182>].

Kumihimo expert Ria Luiten was even terug uit Egypte, vertelde ze, en Henk Luiten kwam met "gebroken poten in de ziekenauto" naar Weert (zijn eigen woorden, niet de mijne)! Maar het getuigt wel van het doorzettingsvermogen van sommigen der knopenkunstenaars. Je kunt ze gewoonweg niet weggeslagen krijgen...

Ik heb aan Faust laten zien hoe RK23 en NK1a werken. Rachel toondy een split-ply techniek voor het maken van riemen. Hmm, over de effenheid van dat werk zal ik mijn grote mond maar dicht houden, want anders wordt ik nog van afgunst beticht. Het was gewoon te fraai voor woorden!

Het Knopeknaauwertje - No. 19 augustus 1999

Met Wout Bezemer, die samen met vrouw Pie op deze mooie zonovergoten dag helemaal uit Papendrecht was komen karren, heb ik staan praten over een paar eigenaardigheidjes in het karakter van Het Vuurtoren Knoopje. Het zou me te ver voeren om die hier nog een keer uit te leggen. Je had er dus beter zelf bij kunnen wezen. Wout vertelde me trouwens dat hij vond dat de KK-redakteur soms te makkelijk over moeilijke onderwerpen doordraafde en dat ie te veel verwachtte van de kennis der lezende knopenleggersschare. Ik weet natuurlijk niet of Wout de welbekende top van de ijsberg voorstelde, maar als er anderen zijn die er net zo over denken, kan ik je alleen het advies geven dat ik Wout ook gaf: trek aan de bel, schrijf de KK-redactie een brief, doe je beklag en laat ze dat weten. Ik ken ze namelijk. Als ze nix van je horen, denken ze dat alles gewoon goed gaat.

Oja, ik was de vorige keer nog vergeten te vermelden dat er in Weert knoopjes van Willem Mulder uit Vlaardingen tussen de andere knoopsels der andere grote knopenleggers van deze aarde lagen. De Japanse kimonoknoopjes die Geert Dijkhuis uit Terneuzen eens tijdens een van zijn wereldreizen had meegebracht liggen er trouwens ook. Op KK-inet komt er binnenkort een volledige lijst van knoopp materiaal op de Weertse Expo. Kmoet alleen nog even tijd vinden om die lijst in HTML-formaat te gieten.

Omdat Douwe Jan de Jong bezig is in het Sneeker Maritieme Museum ook een tentoonstelling over schiemanswerk van de grond te krijgen stelde Willy voor om knopen te maken van de berg touw die er beschikbaar was gesteld. Deze knoopsels zouden dan te zijner tijd in Sneek, of misschien voor die tijd in november dit jaar op Terschelling, getoond kunnen worden. Uiteraard geldt die uitnodiging van Willy voor eenieder die ooit eens wat van zijn geknoopte werk tentoon wil stellen, want misschien dat we zoiets gaan maken als een nomadische KK-knopen tentoonstelling. Moeten er wel eerst de knopen voor komen, uiteraard. Want je weet het: zonder knopen geen knopen tentoonstelling, knopen zijn immers een nogal belangrijk ingrediënt van een knopen tentoonstelling. Zucht, is dat ook weer gezegd.....

Ik moest die zonovergoten prachtige knoopdag helaas weer te vroeg weg, want op de E34 wachtte mij vanuit Antwerpen een grandioze file en op de A67 naar Eindhoven moest ik nog een weg banen door een levensgevaarlijk buitje hagelstenen. Je kunt niet zeggen dat we de elementen die dag niet getrotseerd hebben. Laat ik hier echter maar ophouden, want dit gaat allang niet meer over knopen. Dit in tegenstelling tot de dag der knopoleggie in Weert. Die ging zonder mij nog door. Rest me nog te vertellen dat het museum de knopers die dag gratis *nun slaaikneus* liet proeven!

Nee, nee, nee, die hagelstenen en file waren echt!

De volgende meeting wordt op Zondag 12 september.

Streekmuseum 'De Zilverreiger'
Scheldestraat 18, 2880 W eert
Tel. 03/889 06 03 - Fax. 03/899 16 17

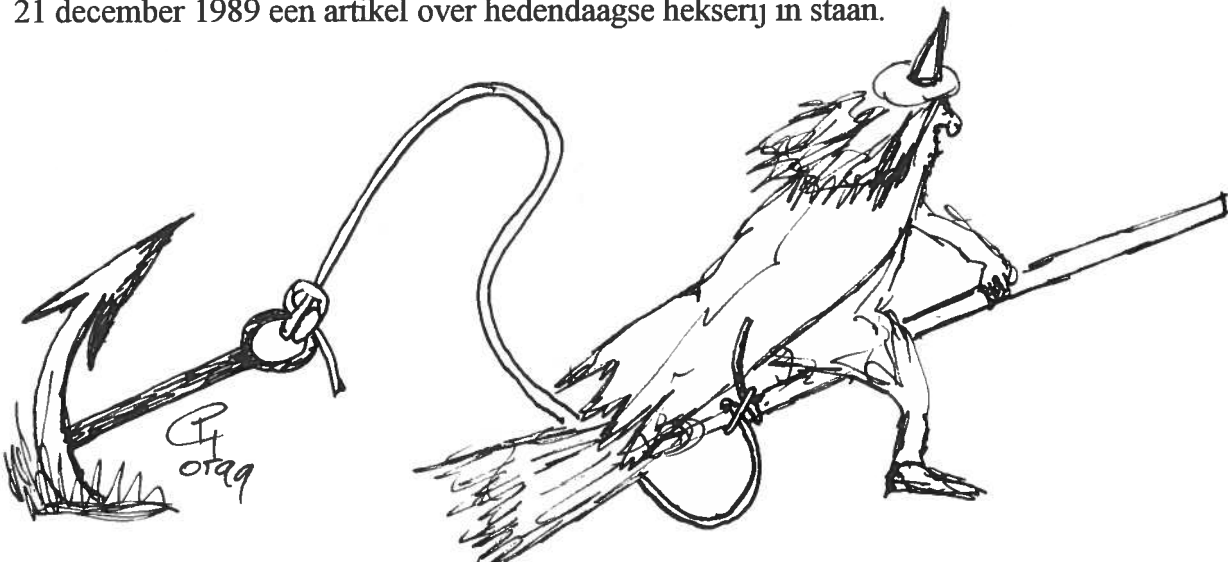
Magie en knopen?!? Ketterse blasfemie in meerdere smaken

Aan mij zal het niet liggen. Ieder stukje metafysisch gewauwel gaat bij mij *linea recta* de prullenbak in, maar als het over knopen gaat is het (even) een ander verhaal. Wat dacht je hiervan?

De [heksen] stelregel luidt dat alles wat je uitzendt met drievoudige kracht ook weer bij je terug komt. Maar zegt Elsy Kloeg, wij zijn niet alleen witwerkers. Soms moet je wel eens iets doen om erger te voorkomen. Bijvoorbeeld een man die telkens met een vaart van honderd door de woonwijk rijdt. Ik zal hem geen verstuipte enkel toewensen, maar ik zal wel iets doen waardoor hij absoluut stopt. Kaarsmagie acht ze in dit geval minder geschikt. Koordmagie zou wel kunnen, en dan het liefst op de dag na volle maan, als de energie van het afnemen het sterkst is. Terwijl je de knoop in het koord legt, dat is de energie die je als het ware vastbindt, moet je heel goed voor ogen hebben wat je wil. Daarbij roep je de vier elementen aan: I call upon earth to bond my spell, air speed its struggle well, fire give it the spirit from above, water quench my spell with love". Als de energie op zijn hoogst is, laat je het koord vallen. Dat is de materialisatie van hoe het op aarde gebeurt. Maar ze zou ook gewoon naar de man toegaan. En dan vraagt de scepticus zich af wat meer geholpen heeft, de bezwering of het bezoek?

Tjah, die Elsy Kloeg was de hoogpriesteres van *The Alexandrians*. Moderne hekserij schijnt tegenwoordig in de eerste plaats een (natuur-) religie te zijn. Voor mij toont het slechts een ding aan: de hele knoop-flauwekul gebeurt in het engels. Kvraag me af waarom?

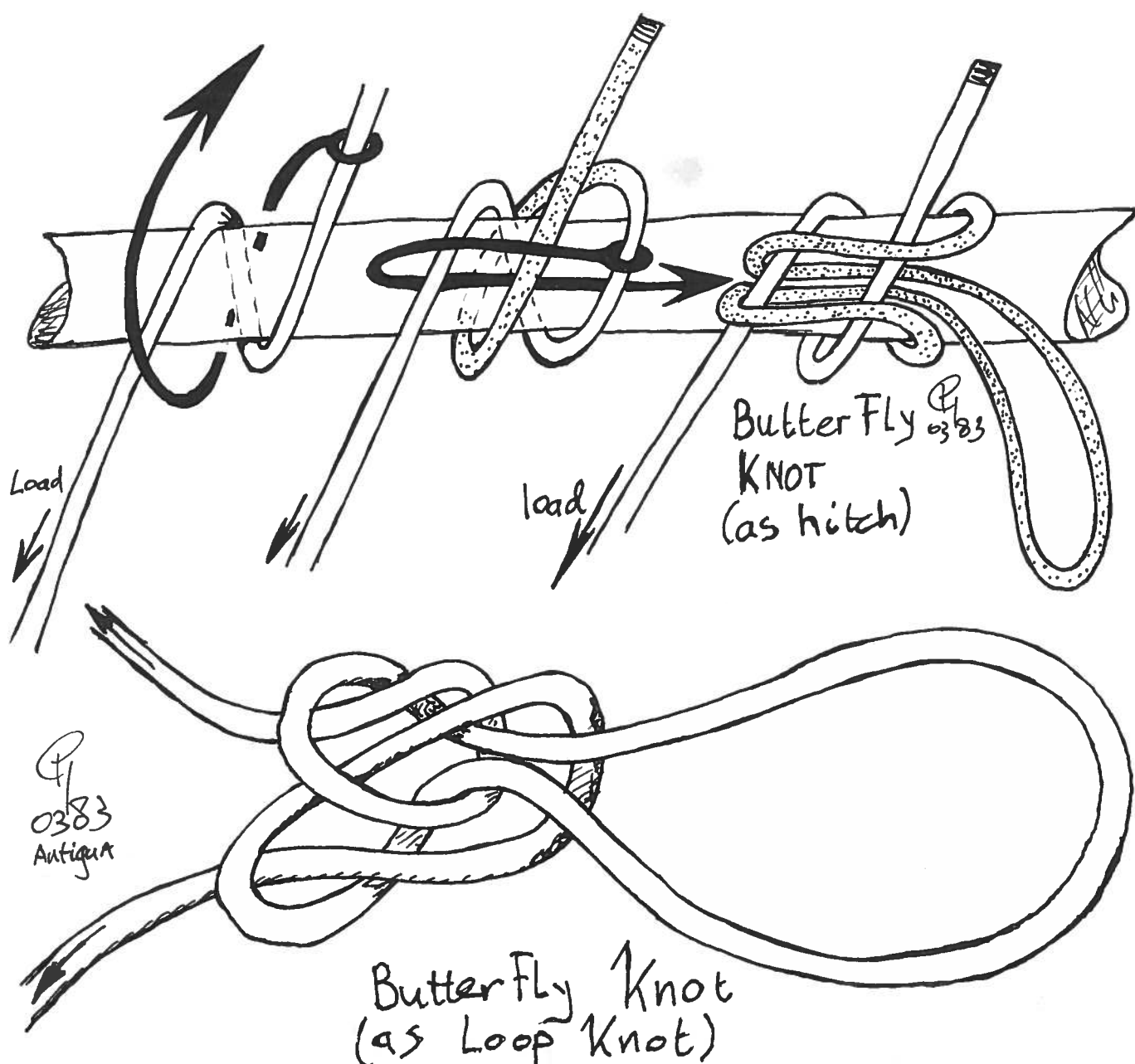
Bovenstaande komt uit *NRC Handelsblad (Editie voor het buitenland)*. Jasper Enklaar had er op 21 december 1989 een artikel over hedendaagse hekserij in staan.

De Vlinder Knoop

(Een Tropische Verrassing Van Een Houten Boot)

In 1983, geloof ik, was ik in West Indies, geloof ik. Aldaar ontmoette ik op de in Panama geregistreerde schoener "Marie Pierre" ene Captain Johnathan Bacon Smith van de Lake Ridge Road uit Tallahassee Florida, USA. Het klinkt als een hele mond vol, maar wat me bijbleef was dat die man zich ook gedroeg als een Captain. Zijn onsterfelijke woorden "*I am the captain who hires and fires on this ship*" bleven me nog lang bij. Net zo lang bleef een knoopje bij waarmee hij insisterde dat zijn bemanning de Zodiacs aan de reling van het schip vastmaakten zodra deze in de hurricane hole van Antigua lag (zijn thuishaven). JB, zoals hij liefkozend genoemd werd, had deze verankerssteek van een Amerikaanse Oostkust langlijner visserman geleerd. Hij meende dat de naam, *Butterfly Knot*, in ieder geval aan de oostkust van de USA in algemeen gebruik was om deze knoop te benoemen. Afijn, maakt niet uit het ding levert ook een lustig lussteekje op....

De Liefdesknoop in de Heraldiek I.

Dr. A. Leesenberg

In *Der Deutsche Herold* vol.17, nummer 1, blzn 5-6 van 1886 verscheen *Der Liebesknoten in der Heraldik*, een artikel van Dr. A. Leesenberg over de Liefdesknoop. Dit ontlokte een reactie van de Heer Clericus in nummer 3 van dat jaar (blzn.23-24). In nummer 11 verscheen op blzn.111-112 een verdere uitbreiding van de kennis van Dr. Leesenberg. Voor deze artikel serie hebben we de drie originele duitse artikelen vertaald.

Sinds de tijd van de Renaissance tot laat in de 18de eeuw vindt men wapenschilden van getrouwde of weduw geworden dames, die dikwijls met artistieke verstrengelde koorden zijn omrand. Van hun oorsprong is weinig bekend, en wat er over verteld wordt is onjuist.

Slaat men er slechts één van de vele leerboeken over heraldiek van de vorige eeuw op na, dan vindt men vaak, zoals in M. Sebastian Jakob Jugendres boek: *Einleitung zur Heraldik für die Jugend*, dat in 1729 in Nürnberg uitkwam, de merkwaardige informatie dat:

"De getrouwde (vrouwpersonen) plegen rond hun schild een snoer te voeren met daarin Liefdesknopen geslagen; de weduwen eenzelfde snoer, maar zonder Liefdesknopen."

Daarmee is men dan net zo ver als voorheen. Een beetje meer weten de oude franse genealogen du Chesne, d'Hozier, Bouchet en zovoorts te melden. Volgens hen zijn de koorden, waarmede de weduwen hun wapenschilden versierden, naar Anne de Bretagne terug te voeren. Alleen waren deze koorden reeds bedacht vóórdat zij geboren was. Bovendien heeft ze er zelf op geen enkele wijze gebruik gemaakt om haar weduwschap mee aan te geven, hoewel ze ze wel al voerde toen ze nog regerend koningin was. Uit het voorgaande is het duidelijk dat haar relatie tot de koorden meer van plechtige aard was, een soort teken of symbool waren, een eresteken dat ze voor de dames aan haar hof gemaakt had en tevens een ridderorde schonk.

Zoals M. d'Argentré in zijn geschiedschrijving over de Bretagnes vertelt, liet Koningin Anna een groot schip bouwen, hetwelk ze *La Cordelière* doopte. Hoewel deze vorstin zich veelvuldig van het koord als symbool heeft bedient, zo is het eerste voorkomen daarvan echter van vroegere datum. Het eerste voorbeeld waar een dame zich van zulk een koord om haar wapenschild bedient vinden we in de geschiedenis van het Huis van la Tour d'Auvergne door [de heraldicus] Baluze. Louise de la Tour, de dochter van Bertrand V, Seigneur de la Tour, en Gravin Marie d'Auvergne en Boulogne, trouwde na de dood van haar eerste gemaal Clairmont de Lodève op 20 februari 1433 met Claude de Montaigu, Seigneur de Coulches, die een late nazaat van de

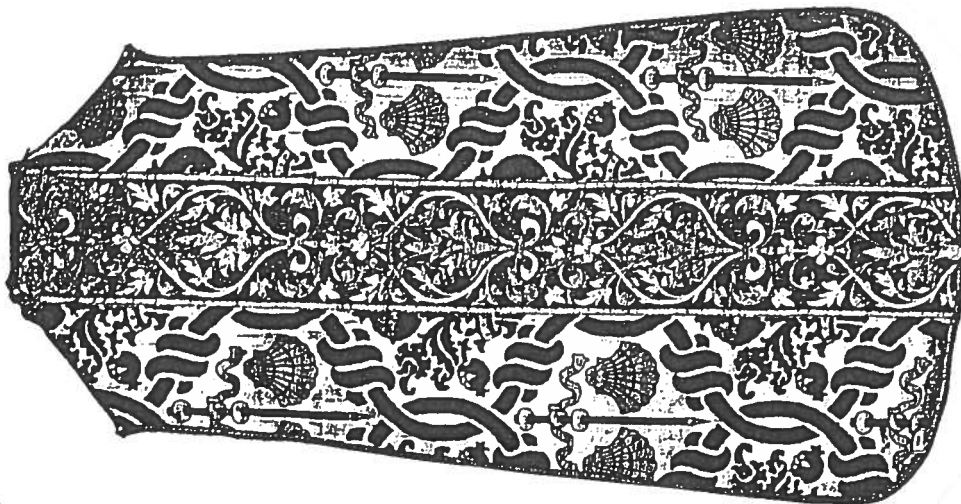
Hertog van Bourgondië was, die op zijn beurt van Koning Robert afstamde. Deze Seigneur de Coulches, die in 1468 in Brugge in de Ridderorde van het Gouden Vlies opgenomen werd, sneuvelde in de Slag bij Bussy in 1470. Zijn vrouw overleefde hem slechts korte tijd. Toen zij reeds op 14 juni 1472 stierf werd ze bijgezet in de Collegials domkerk in Coulches, die zij en haar man in 1469 voor een dekaan en vier domheren hadden opgericht.

In het koor van de Karmelieter kerk in Chalons, die ze na de dood van haar echtgenoot rijkelijk met kostbare misgewaden beschonken heeft, vindt men haar oude wapen, een door oud-Bourgondisch en de La Tour gedeeld [familie] wapen. Op de genoemde kazuïfels is het ook met goud gestikt, maar met het verschil dat er een koord omheen loopt, met het onderschrift:

Jay le corp delié

waaruit later het woord *Cordelière* ontstaan schijnt te zijn.

Een recenter voorbeeld gaat terug naar Cathérine de Medici. Boven de hoofdingang van de woning van de abt van de abdij in het in Normandië gelegen Bonport, vindt men het wapenschild van deze koningin terug in ruitvorm. Het is van Liefdeskoorden in de later gebruikelijke vorm omgeven en wordt door twee engelen overeind gehouden. Kenmerkend is de omstandigheid dat men haar nu slechts het geboortewapen van de Medici en van de la Tour d'Auvergne in ruitvorm toebedeelt en daar niet dat van haar echtgenoot Henry II van Frankrijk aan toevoegde, alsof ze nog ongetrouwd was, hoewel de Franse koningskroon boven het afsluitende boord wordt getoond.

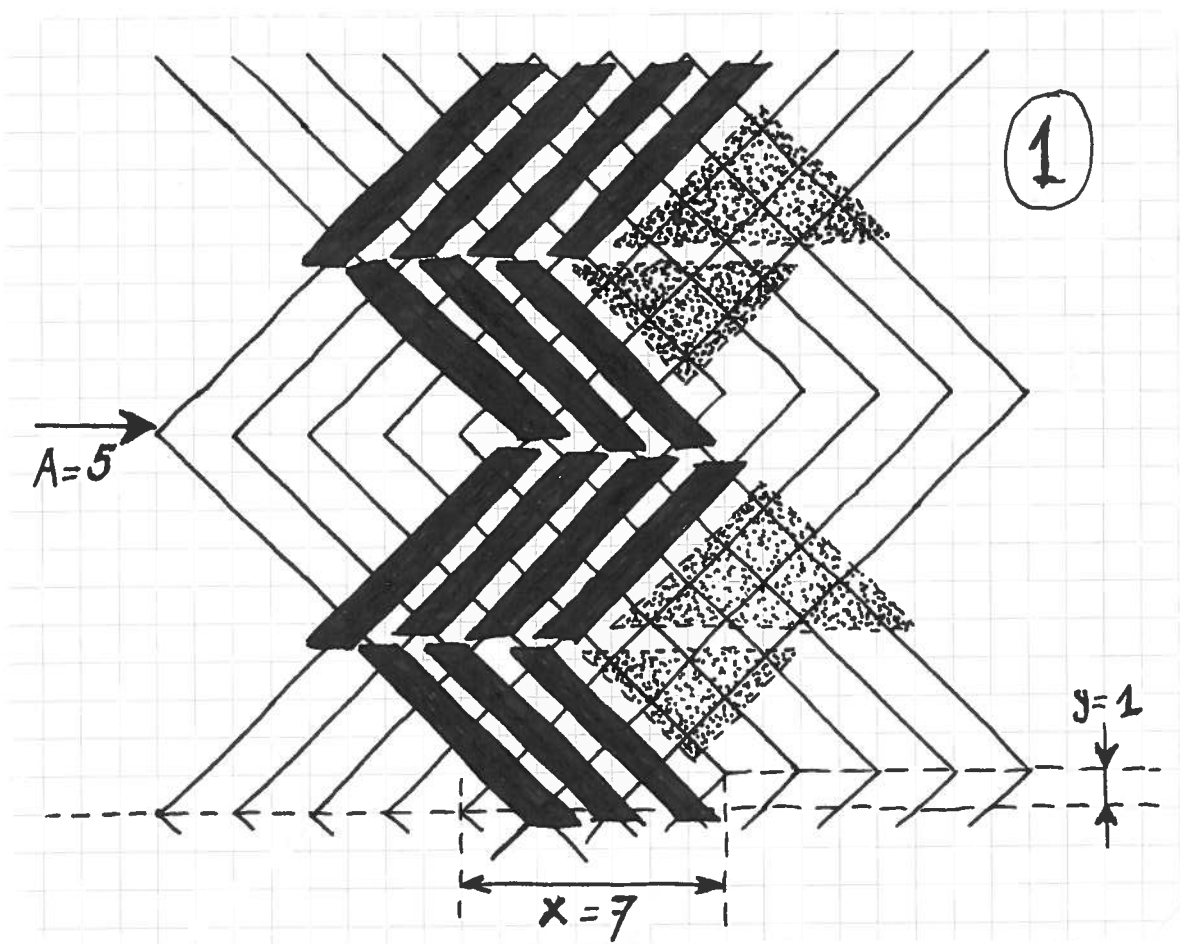

[Bron plaatje hierboven: Bartolomé Bennasar, *Historia de los españoles*, Vol.1, siglos VI-XVII, Barcelona 1985.]

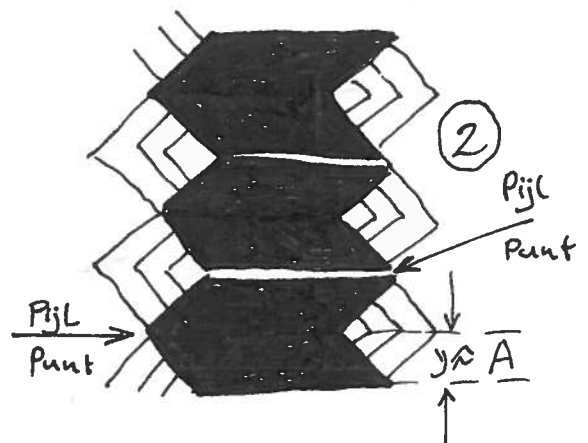
***n*-pass Haringgraat Gekodeerde Geneste Knopen**

Als je op een Geneste Knoop een rijkodering probeert aan te brengen, dan loopt het in sommige gevallen spaak. In Fig.1 zie je hoe begonnen kan worden op een stukje genest raster. De waarden die je direct af kunt lezen zijn: $A=5$, $x=7$ en $y=1$ (zie KK16 voor wat meer uitleg).

Als je dan van links naar rechts begonnen bent met je 5-pass rijkodering loopt het in de onderste band na de derde verzameling kruisingen mis. In de bovenste band strandt het process na de vierde verzameling kruisingen. Opeens kan de kodering geen "volle banden" meer vullen. In de gestippelde driehoekjes zie je dat je kruisingen te kort komt. Waarom is dat zo???

Om een band rijkodering van links naar rechts over de volledige breedte van het weefsel te kunnen laten lopen moet er dus aan bepaalde voorwaarden worden voldaan. De voorwaarde is simpel. Kijk eens goed naar de linker rand. Beide banden vormen een pijlpunt (zie fig.2 hiernaast). Als je verlangt dat er aan de rechterrind net zo'n pijlpunt kan ontstaan, dan ben je bijna klaar.

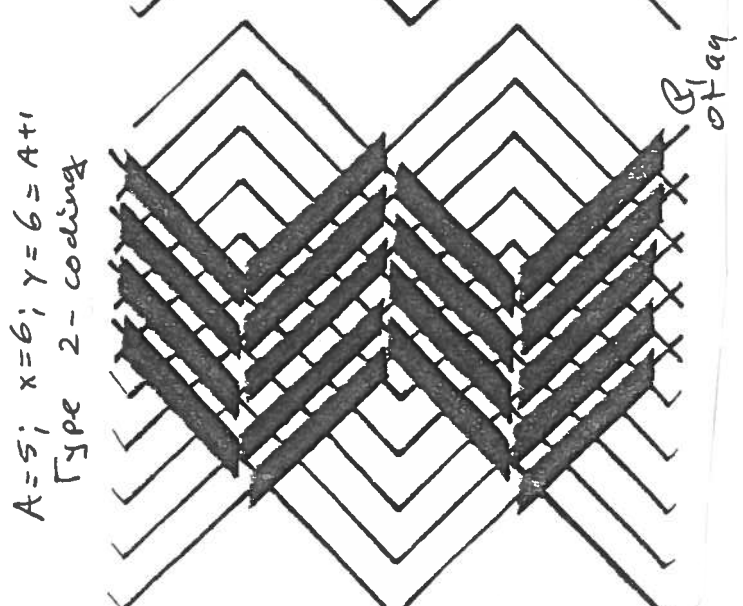
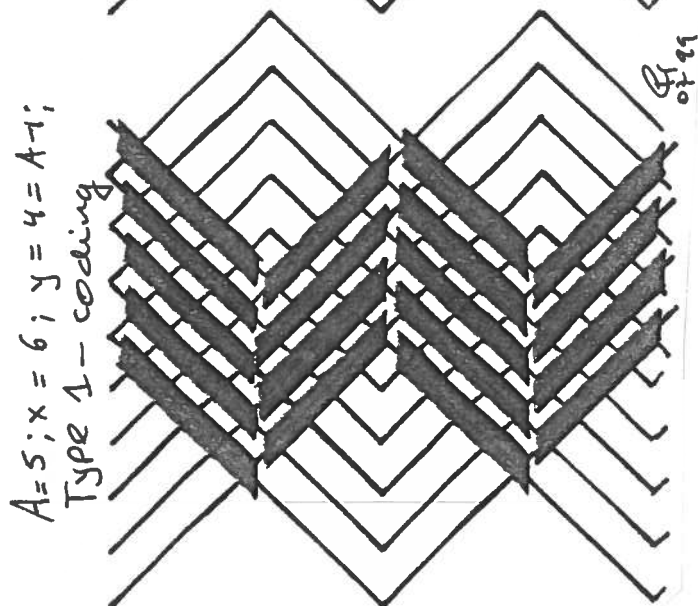
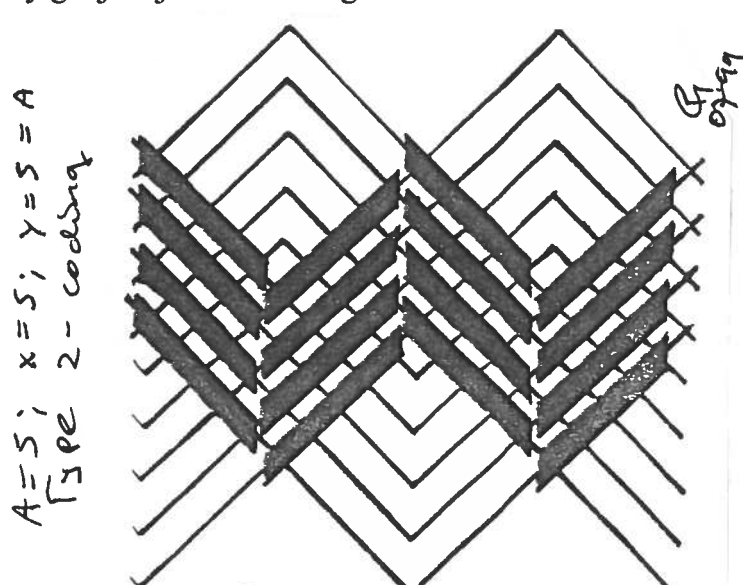
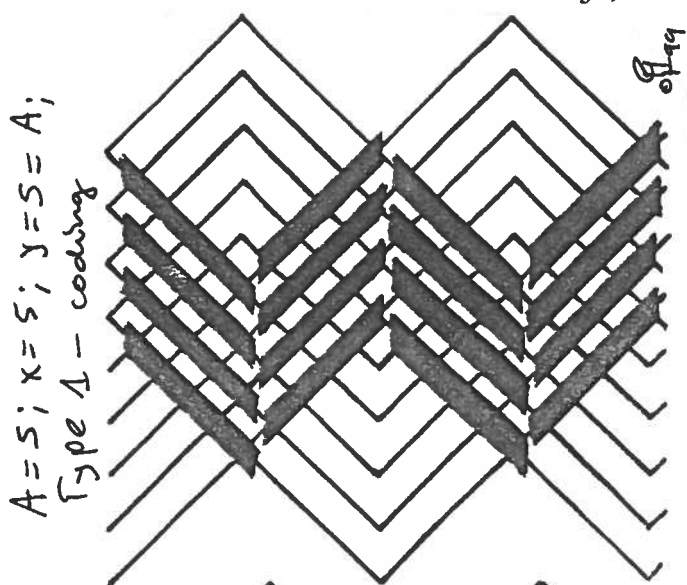
De gestippelde driehoekjes verdwijnen pas als zo'n A -pass pijlpunt ontstaat. Die krijg je enkel als je y -waarde ongeveer gelijk is aan A . Zoals bekend moet y groter dan of gelijk zijn aan 0, en kleiner dan 24. Bovendien moeten de breedte van het equatoriaal weefsel, x , en de verticale verschuiving van de linkerrand ten opzichte van de rechterrind, y , dezelfde pariteit hebben. Dat wil zeggen dat als x oneven is, dan moet y ook oneven zijn. Als x even is, dan is y ook even. Dat betekent voor onze A -pass pijlpunt aan de rechterkant van het weefsel dat y een element moet zijn in de verzameling $\{A-1, A, A+1\}$. Maar hela! Je bent nog niet klaar! Je hebt namelijk twee soorten kodering en je pijlpunt hangt van die kodering af. Welke waarden horen nou waar bij? Hmm, je hebt in feite slechts drie variabelen: A , x en die kodering. Dat levert voor het raster diagram 8 mogelijkheden in 4 gevallen op. Enkelen ervan zijn in Fig.3 weergegeven.

Geval I: Als A en x beiden even zijn, dan zijn de getallen $A+1$ en $A-1$ oneven. Dat betekent dat als y even moet zijn en ongeveer gelijk aan A , y alleen maar precies gelijk kan zijn aan A .

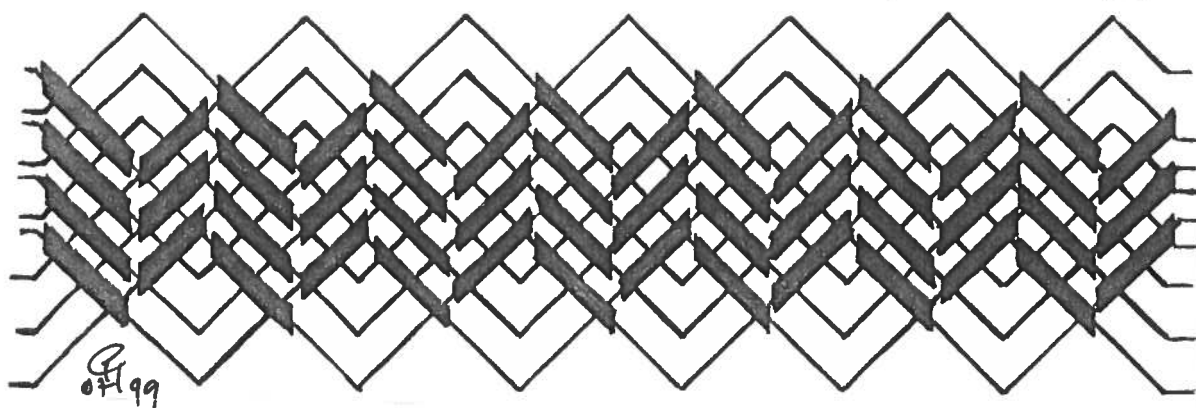
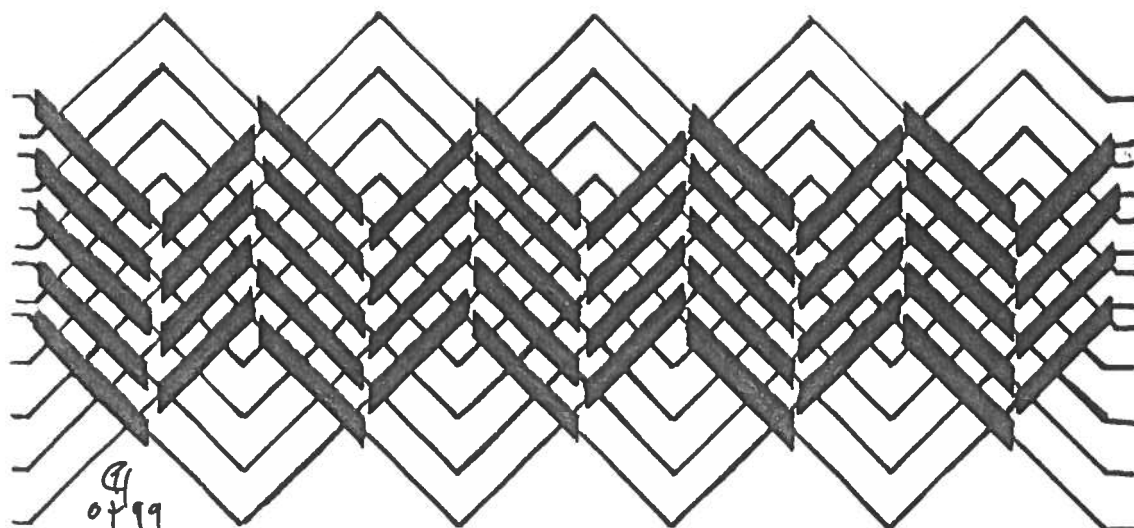
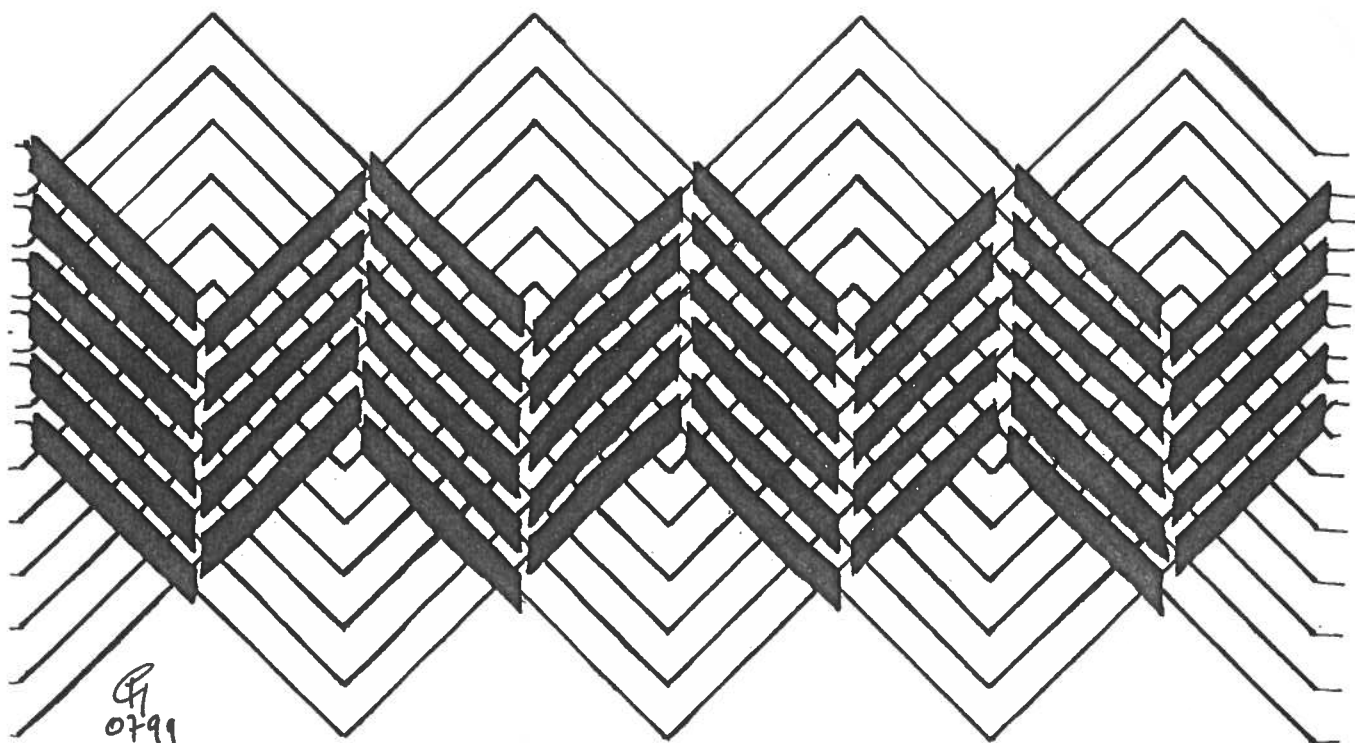
Geval II: Als A even is en x oneven, dan kan y niet gelijk zijn aan A , dus moet y gelijk zijn aan $A+1$ of y moet gelijk zijn aan $A-1$. Afhankelijk van hoe je je kodering kiest neemt y de waarde $A+1$ of de waarde $A-1$ aan.

Geval III: Als A oneven is en x even, dan treedt het zelfde geval op als in geval II beschreven.

Geval IV: Als zowel A als x oneven zijn, dan moet y gelijk zijn aan A . Zie geval I.

Hier zijn enige voorbeelden van enkelstrengige 3-, 4- en 6-pass Haringgraat gekodeerde knopen met type 1 kodering. Ik had er nog enige uitgetekend maar deze Knauwer heeft even plekgebrek.

ER IS EEN NIEUWE KNOOP
om twee einden touw aan elkaar te bevestigen
(Arts-in-ruste onsterfelijk door simpele uitvinding)
Martin Mensing

LONDON/AMSTERDAM, Zaterdag. *"Nu zal mijn naam toch nog in de geschiedenis voortleven, al is het niet op de manier die ik zo graag had gewild"* Dr. Edward Hunter uit Londen was deze week diep getroffen door de vele reacties die hij uit alle delen van de wereld ontving nadat bekend was geworden dat deze 74-jarige gepensioneerde arts een nieuwe KNOOP (om twee eindjes touw aan elkaar te bevestigen) had uitgevonden.

Onder de nieuwsgierigen die deze week naar Londen reisden om het fenomeen te bewonderen, was de Nederlandse knopenkenner bij uitstek, stuurman Jan Rovers van de Hogere Zeevaartschool uit Amsterdam. Nadat dr. Hunter plechtig had voorgedaan hoe zijn knoop in elkaar steekt, zei Rovers bewonderend: *"Prachtig, prachtig, dat gaan we in Nederland direct toepassen"*.

Dr. Hunter kijkt naar zijn knoop
in de handen van stuurman Jan Rovers.

Voor de spitsvondige arts levert de uitvinding overigens weinig meer op dan dat zijn naam tot in de lengte van dagen zal worden genoemd en dat is voor hem voldoende. Hij zei: *"Ik ben een bescheiden mens en wanneer ik de volgende generatie iets zinvols heb kunnen nalaten is mij dat genoeg"*. Met zoveel anderen heeft het dr. Hunter overigens wel verbaasd dat het nieuws in enkele uren tijd de hele wereld is overgegaan en dat deze week van heinde en ver nieuwsgierigen naar Londen kwamen om zich te vergewissen. In het zonovergoten Engeland zei hij gisteren: *"Dat komt waarschijnlijk doordat er in de wereld zo weinig leuks te beleven valt. Ieder positief berichtje doet gretig de ronde en waarom zouden we niet eens even stilstaan bij zoiets aardigs als een knoop?"*

Het menselijke bestaan is er nauw mee verweven, maar niemand staat er bij stil. We hebben alleen nog maar oog voor grote dingen en daarom is het goed dat mijn vinding een stroom van reacties heeft losgemaakt. Het grote moment van de uitvinding dateert overigens niet van deze week. Dr. Hunter bekende: *Ruim 18 jaar geleden zat ik in de salon van mijn huis met een koordje te spelen. Ik maakte wat lusjes en stak de eindjes er doorheen en plotseling was de knoop gemaakt. Daar kwam geen enkele wijsheid aan te pas. Puur toeval dus."* Onbewust van de omvang van zijn handeling heeft Edward Hunter de knoop achttien jaar lang achteloos op de paino laten liggen, totdat hij deze week het Maritiem Museum in Londen bezocht en daar een knopengallerij passeerde. Dat voerde zijn gedachten terug naar zijn eigen knoop die, ondanks lang zoeken, in de expositie niet was terug te vinden. Dus klopte hij aan bij deskundigen, deed zijn knoop voor, waarna iemand verrukt uitriep dat er iets nieuws was ontdekt. Sindsdien is dr. Hunter een gevierd man, die overal waar hij komt wordt uitgenodigd om zijn vinding te demonstreren.

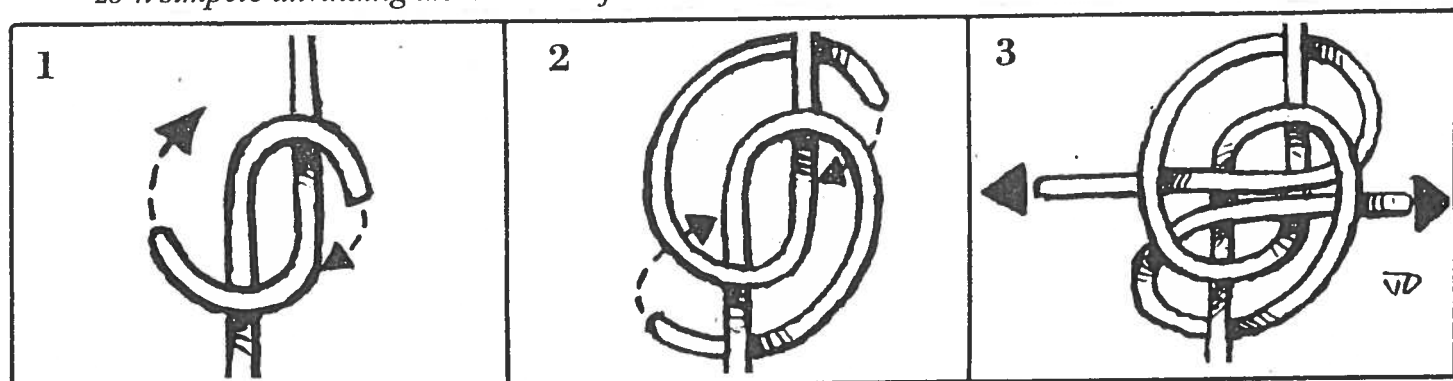
Sedert de padvinderij in Nederland op haar retour is, is ook de belangstelling voor de platte knoop, de mastworp, het allemanseindje, de zoeteliefjes en de hele en de halve sjouwerman niet meer wat het geweest is. Alleen op grote en kleine schepen staat de knoop nog hoog aangeschreven. Volgens stuurman Jan Rovers omdat varen en sjoeren, maar vooral het afmeren, zonder degelijk knoop-en touwwerk ondenkbaar is. Een klein voorbeeld: *"Wanneer er een loods aan boord komt moet hij via een touwladdertje langs de scheepswand omhoog klimmen, waarna zijn koffertje met een touw omhoog moet worden gehesen. Is het knooppwerk niet in orde dan verdwijnt óf de loods óf het koffertje in zee"*. Zolang de schepen de zeeën en rivieren bevaren zijn de mensen van touw afhankelijk geweest. Jan Rovers: *"Geen wonder dat er in de loop der eeuwen zo'n 400 knopen voor allerlei doeleinden zijn uitgevonden. Een knoop is pas goed als hij snel gelegd kan worden, niet loslaat, maar ook weer snel losgemaakt kan worden. Die kunst verstaat helaas bijna niemand meer en wanneer ik op Koninginnedag langs de huizen loop en zie hoe de vlaggen zijn bevestigd dan denk ik: mensen jullie maken er helemaal niets meer van. Als van een stukje speelgoed een touwtje breekt wordt het weggegooid, terwijl het met een eenvoudige handgreep gemakkelijk te herstellen is, wanneer de mensen zich maar de moeite zouden geven."*

In de rijke historie van de zeevaart is dat wel anders geweest. Jan Rovers: *"Wanneer een jongmaatje bijvoorbeeld 30 of 40 meter de mast in moest klimmen om bovenin een knoop te leggen, moest hij zich met de ene hand vasthouden en met de andere hand het touw rond de mast manoeuvreren en zich vervolgens weer laten zakken. Dan wil je wel zorgen dat de knoop goed zit."*

Wat de doorsnee Nederlander betreft blijft de belangstelling voor de knoop beperkt tot enig onhandig manipuleren, waarna het touw óf losschiet óf nooit meer te ontwarren is en Jan Rovers veronderstelt somber dat het bericht over de vinding van dr. Hunter - waar het echte zeemanshart sneller van is gaan kloppen en waarvoor men zelfs in Londen te hoog liep - de doorsnee burger weinig meer zal doen dan de vondst van een nieuw woord voor een kruiswoordpuzzel.

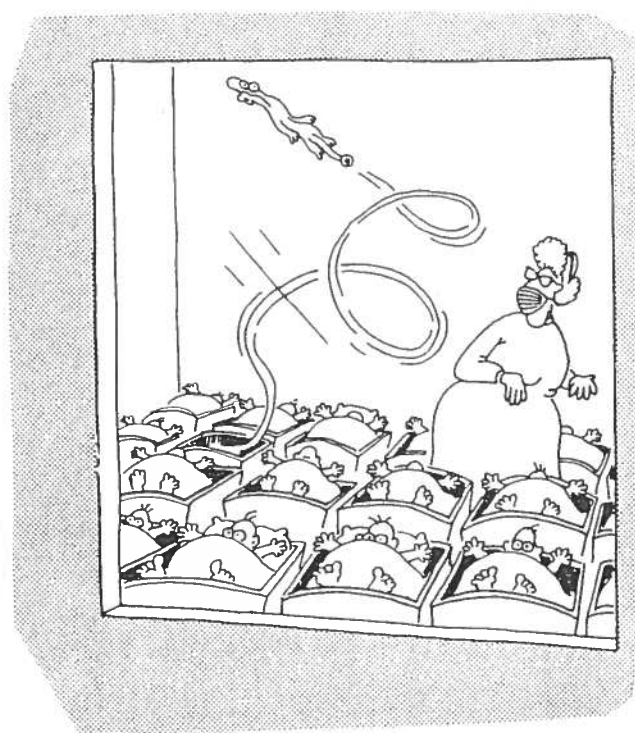
Dat deed overigens niets af aan het feestelijke gevoel waarmee hij gisteren de nieuwe knoop vanuit Engeland meebracht naar het vasteland.

Met instemming hoorde de eerbiedwaardige dr. Hunter dat volgende week zijn uitvinding - die intussen officieel in de annalen van het knoopwezen is bijgeschreven- in Nederland zal worden getoetst en toegepast. Niet zonder spijt constateerde hij: *"Vele jaren van mijn leven heb ik als zendingsarts met tientallen anderen in Afrika geprobeerd de mensen te helpen. Daar heeft nog nooit iemand bij stilgestaan en dat is iedereen allang weer vergeten. Merkwaardig, dat je met zo'n simpele uitvinding als die van mij wél naam kunt maken....."*

Bron: *De Telegraaf*, Zaterdag editie 14 oktober 1978.

Het probleem met de
Navelstreng Slip Knoop

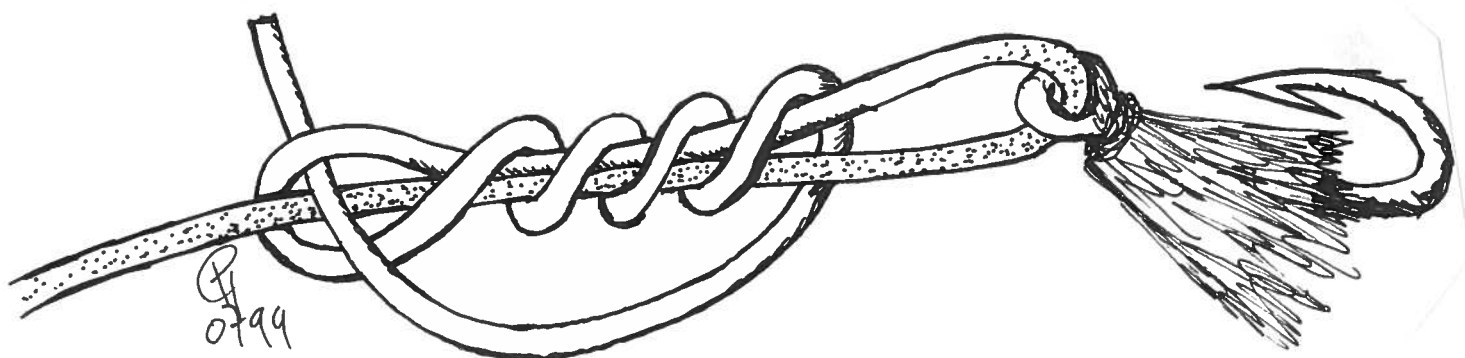

Wist je dat ...

...de Hunter Bend eigenlijk helemaal niet als eerste door Edward Hunter is ontdekt en dat Edward Hunter dat zelf ook nooit beweerd heeft? Hij heeft hem wel als een van de eersten in nieuwere tijd her-ontdekt... of zoiets. De steek werd in 1950 al door ene Phil Smith beschreven en toen al Rigger Bend genoemd. Zo zie je maar weer wat een kudde beesten knopenleggers zijn als het om glorie en eer moet gaan....

Een Sportvissers Knoopje

Op het internet vond ik deze manier om een haakje aan een lijn te bevestigen. Het is een makkelijk te maken dingetje en heeft bovendien een ongelooflijke breeksterkte. Het wordt de Pitzen Knoop genoemd. Wil je meer weten, surf dan effuh naar <http://www.nico.h.co/mcclmatt/flyfish/Resources/pitzen.html>. Daar heb ik in november 1995 deze informatie gevonden.

Agenda

Het streekmuseum *De Zilverreiger* in het Belgische **Weert** heeft op **Zondag 12 september** zijn tweede schiemanswerk workshop. Het door Willy Willaert georganiseerde festijn begint 10.00 uur (lokale Klein Brabantse tijd!).

Zaterdag 13 November is er een knopenleggersdag op **Terschelling**. Ineke de Kok in Dordrecht organiseert het weer. Wil je meer weten bel haar dan

Iedere laatste zaterdag van de maand, uitgezonderd december, is er in tjalk *De Hoop*, die op de Leuvekade ligt, pal naast *Prins Hendrik* het Rotterdamse maritieme museum, een bijeenkomst van knopenleggers. De ontmoetingen vinden plaats tussen 11.00 en 16.00 uur. Iedereen is van harte welkom. Wil je meer weten, bel dan Jan Hoefnagel

**DE VOLGENDE KNOOPEKNAUWER KOMT IN OKTOBER 1999.
TOT DAN!**